

UCHWAŁA NR LXV/730/2024

RADY GMINY DĘBICA

z dnia 22 marca 2024 r.

**w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz
Ochrony Ofiar Przemocy Domowej w Gminie Dębica na lata 2024-2028**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2023 poz. 40 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz .U. z 2024r. poz. 424) - **Rada Gminy Dębica uchwala co następuje:**

§ 1

Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej w Gminie Dębica na lata 2024-2028, którego treść stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dębica.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY DĘBICA**

PIOTR ŻYBURA

Załącznik nr 1 do
Uchwały Nr LXV/730/2024
Rady Gminy Dębica
z dnia 22 marca 2024 r.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
DOMOWEJ I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ
W GMINIE DĘBICA NA LATA 2024–2028**

DĘBICA, styczeń 2024

SPIS TREŚCI:

Wstęp.....	3
I. Podstawy prawne.....	4
II. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej	5
1. Definicja przemocy.....	6
2. Rodzaje przemocy.....	7
3. Cykle i fazy przemocy domowej	9
4. Rola stereotypów i przekonań.....	9
5. Mechanizmy przemocy.....	10
6. Skutki przemocy.....	12
7. Procedura „Niebieskiej Karty” jako przykład łączenia kompetencji różnych służb.....	12
III. Diagnoza problemu przemocy domowej.....	13
1. Skala problemu w aspekcie ogólnopolskim.....	13
2. Skala problemu na terenie województwa podkarpackiego.....	14
3. Skala problemu w gminie Dębica.....	15
V. Analiza SWOT.....	16
1. Wewnętrzne pozytywne – mocne strony.....	17
2. Wewnętrzne negatywne – słabe strony.....	18
3. Zewnętrzne pozytywne – szanse.....	18
4. Zewnętrzne negatywne – zagrożenia	19
VI. Ocena sytuacji związanej ze zjawiskiem przemocy.....	20
VII. Program	21
1. Adresaci programu.....	21
2. Cele programu	21
3. Założenia programu	22
4. Podstawowe zadania programu.....	22
5. Zasoby instytucjonalne.....	24
6. Zasoby ludzkie	26
7. Źródła finansowania.....	26
8. Monitoring i ewaluacja.....	27
Zakończenie	27

WSTĘP

Rodzina funkcjonuje prawidłowo, gdy wszyscy jej członkowie respektują wzajemnie swoje podstawowe prawa, okazują sobie miłość i stwarzają możliwość do nieskrępowanego rozwoju. W sytuacji odwrotnej, rodzina narażona jest na kryzys. Aby umieć rozpoznać czy rodzina rozwija się zdrowo, czy też może zaczyna się w niej dzieć coś niepokojącego, trzeba być świadomym swoich podstawowych praw. Należy zawsze pamiętać iż: - każdy człowiek ma prawo do życia w środowisku rodzinnym wolnym od przemocy, - każdy człowiek ma prawo czuć się bezpiecznie w swoim domu, - każdy człowiek ma prawo do szacunku i godnego traktowania, - każdy człowiek ma prawo do swobodnego wyrażania swojego zdania i współdecydowania o sprawach dotyczących jego i jego rodziny, - każdy człowiek ma prawo się mylić i być niedoskonałym, - każdy człowiek ma prawo szukać pomocy, gdy jego prawa są łamane.

Dom rodzinny, spostrzegamy jako środowisko miłości i opieki, bezpieczne i ciepłe miejsce domowego ogniska, schronienie przed całym złem zewnętrznego świata. Jednak dla wielu ludzi dom rodzinny jest miejscem terroru i cierpienia, zagrożenia i poniżenia, lęku i rozpacz. Do niedawna problem przemocy był tematem tabu. Od kilku lat w Polsce coraz częściej posługujemy się terminem "przemoc w rodzinie" lub nieco łagodniejszym "przemoc domowa". W poszukiwaniu skutecznych form przeciwdziałania przemocy domowej i pomagania jej ofiarom angażuje się wielu profesjonalistów i wolontariuszy, organizacji pozarządowych i specjalistycznych instytucji. Nie jest to łatwe zadanie bowiem, środowisko rodzinne jest i powinno być skutecznie chronione przed ingerencjami zewnętrznymi. Zajmowanie się przemocą domową wymaga zarówno wnikliwego rozumienia złożoności zjawisk występujących w życiu rodzinnym, jak i szczególnej troski i rozwagi w trakcie interwencji. Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej jw Art. 71. 1. stwierdza, że „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych" oraz w Art. 72. 1. mówi, że „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją". Do głównych zadań rodziny należy przekazywanie dziedzictwa kulturowego nowemu pokoleniu oraz wychowywanie tego pokolenia zgodnie z normami życia zbiorowego. Rodzina, jako wspólnota rodziców, dzieci i krewnych, zbudowana na

fundamencie miłości, stanowi pierwsze i podstawowe miejsce doświadczenia współżycia z ludźmi. Rodzina, która nie radzi sobie w sytuacjach kryzysowych, a także nie realizuje swoich funkcji nosi miano rodziny dysfunkcyjnej. Jedną z krytycznych sytuacji, wymagającą natychmiastowej interwencji odpowiednich służb jest przemoc domowa. Przemocą jest wszystko to, co czynione jest z myślą o zranieniu drugiego człowieka lub wyrządzeniu mu krzywdy. Przemoc domowa to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Wokół przemocy narosło wiele mitów. Jednym z nich jest przekonanie, że jest to zjawisko marginalne, występujące wyłącznie w patologicznych środowiskach. Tymczasem według danych statystycznych przemoc domowa jest zjawiskiem powszechnym i stanowi poważny problem społeczny. Znęcanie się nad rodziną jest najczęściej popełnianym przestępstwem w Polsce, zaraz po przestępstwach przeciwko mieniu i życiu.

I. PODSTAWY PRAWNE:

Podstawą prawną działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej w szczególności jest:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. Rozdział drugi pt. „Wolność, Prawa i Obowiązki Człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne przyznając obywatelowi prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją
- 2) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021r, poz. 1249; zm. Dz.U. z 2023r. poz. 289 i poz. 535)
- 3) Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023 poz.901)
- 4) Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023, poz. 2151)
- 5) Ustawa z dnia 29 lipca 2005r o przeciwdziałaniu narkomani (Dz.U. z 2023r poz. 1939)
- 6) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2023r. poz. 1426 ze zm.)
- 7) Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (Dz.U. z 2023r.171.t.j)
- 8) Ustawa z dnia 25 lutego 1997r. Kodeks Karny (DZ. U z 2024 poz. 17)

- 9) Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. z 2023r, poz. 2809)
- 10) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 czerwca 2023r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy domowej, Kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczególnych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-educacyjnych (Dz.U. z 2023r. poz. 1158).
- 11) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023r. w sprawie procedury Niebieskiej Karty oraz wzorów formularzy Niebieska Karta (Dz. U. 2023 poz. 1870).

Przemoc jest przestępstwem. W zależności od tego, czy przemoc ma charakter jednorazowy, czy się powtarza, jest ścigana z różnych artykułów Kodeksu karnego. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, zostanie zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną z art. 207 Kodeksu karnego.

Artykuł 207 Kodeksu karnego stanowi:

„§1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny i fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

§2. Jeżeli czyn określony w §1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat.

§3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat”.

II. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ

Jeszcze do niedawna uważano, że przemoc domowa występuje rzadko i wyłącznie w rodzinach patologicznych, a agresję pomiędzy członkami rodziny uważano za jedną z wielu normalnych form zachowania w codziennym życiu. Historycznie rzecz ujmując, przemoc stosowana przez dorosłą osobę wobec bliskich (w tym dzieci), postrzegana była jako akceptowany sposób sprawowania nad nimi władzy i kontroli. Na gruncie prawa i polityki społecznej podejmowano próby wyróżnienia przemocy społecznie akceptowanej

(dopuszczalnej) i nadużywania przemocy czy „ niewłaściwej ” przemocy domowej, co znacznie utrudniało wszelkie próby zajęcia się tym problemem. W Polsce dostrzeżono zjawisko przemocy w rodzinie i zaczęto je traktować jako problem społeczny w latach 90-tych przy okazji modernizacji leczenia odwykowego.

Przemocą domową określane jest każde zachowanie skierowane wobec osoby bliskiej, którego celem jest utrzymanie nad nią kontroli i władzy. Przemoc domowa to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciwko członkowi rodziny naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i wolności, powodujące cierpienie i szkody.

1. Definicja przemocy

Aby nieść skuteczną pomoc osobom zagrożonym przemocą należy zrozumieć, czym jest przemoc domowa, jak działają mechanizmy przemocowe. Należy ją właściwie zdefiniować i zrozumieć.

Pod pojęciem **przemocy** najczęściej rozumie się relację między ludźmi, która opiera się na użyciu przeważającej siły. Według słownika socjologicznego, **przemoc** to: jeden z głównych, obok groźnych, środków przymusu, polega na użyciu siły fizycznej, przez jednostkę czy grupę, często wbrew obowiązującemu prawu, w celu zmuszenia jakiejś osoby czy członków grupy do określonego zachowania czy też uniemożliwienia podjęcia działań lub do zaprzestania wykonywania czynności już rozpoczętej, także bezprawne narzucenie władzy.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje **przemoc domową**, jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą, ograniczenia lub pozbawienie tej osoby dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające w niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Pojęcie przemocy zawiera cztery podstawowe kryteria, na podstawie, których najczęściej rozpoznaje się przemoc domową. Są to:

- **Intencjonalność** – działania sprawcy nie są przypadkowe. Intencjonalność nie musi oznaczać celowego krzywdzenia ofiary i zadawania jej bólu. Sprawca przemocy dąży do uzyskania pełnej kontroli, władzy nad osobą doznającą przemocy, do jej bezwzględnego posłuszeństwa. Jest przekonany, że tylko on wie, co jest dobre dla pozostałych członków rodziny, a w związku z tym wyłącznie on ma prawo podejmować decyzje, ustalać zasady życia w rodzinie – pozostali muszą się podporządkować.

- **Dysproporcja siły** – nie chodzi tu jedynie o różnicę sił fizycznych, ale także przewagę związaną z pozycją społeczną, odpornością psychiczną, statusem materialnym itp. W związku opartym na przemocy jeden z partnerów czuje się silniejszy, a drugi – słabszy. W wyniku kolejnych aktów przemocy różnica sił coraz bardziej się pogłębia, ofiara przemocy staje się coraz bardziej bezradna, sprawca – coraz bardziej silny i bezkarny.

- **Naruszanie godności i praw** – sprawca przemocy narusza godność ofiary, poniża ją, ośmiesza, pozbawia wszelkich praw (np. do kontaktów z rodziną, godziwych warunków życia, itp.)

- **Powodowanie cierpienia i szkód** – ofiary przemocy doznają zarówno szkód fizycznych jak i psychicznych. W wyniku wieloletniej przemocy mogą dojść do przekonania, że zasługują na takie traktowanie.

2. Rodzaje przemocy

Zjawisko przemocy nie jest jednoznaczne. Wyróżniamy kilka rodzajów przemocy i każdy z nich ma swoje charakterystyczne wyznaczniki, chociaż wiele elementów jest wspólnych, chociażby to, że każda forma przemocy powoduje ból, cierpienie, zawsze narusza prawa i dobra osobiste ofiary i jest intencjonalna.

Najczęściej mamy do czynienia z dwiema odmianami przemocy:

- **przemoc gorąca** – charakteryzuje się ona gwałtownym wybuchem tłumionych uczuć złości, wściekłości, powodującym agresywne zachowania. Często przyczyny tych trudnych uczuć sprawcy tkwią zupełnie gdzie indziej, np. powodują je konflikty w pracy. Sprawca nie mogąc sobie z nimi poradzić odreagowuje je na członkach rodziny. Wie, że może sobie na takie zachowania pozwolić

- **przemoc chłodna** – nie przejawia się ona występowaniem tak gwałtownych emocji i agresywnych zachowań w porównaniu do przemocy gorącej. Wydaje się, że sprawca jest spokojny, bardziej się kontroluje. Przemoc chłodna przyjmuje często postać bardzo rygorystycznego stylu wychowania czy też autorytarnego traktowania dorosłych członków rodziny. Sprawca jest przekonany o słuszności swoich czynów, zawsze znajdzie dla nich usprawiedliwienie: „gdybym ich nie bił, to nie wyrosłyby na porządnym ludzi”, „to dla jej dobra, bo inaczej całkowicie się zmarnuje”, „jakbym jej nie doprowadził do porządku, to by w ogóle o dom nie dbała” itp.

Przemoc domowa może przybierać różne formy od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną, seksualną i ekonomiczną i przemoc za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny.

1. Przemoc fizyczna - jest to wszelkiego rodzaju bezpośrednie działanie z użyciem siły, którego rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie np. popychanie, obezwładnianie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni, itp.

2. Przemoc psychiczna- jest to działanie prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby np. :wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzenie, narzucanie własnych poglądów, ciągle krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, stosowanie gróźb, szantażowanie.

3. Przemoc seksualna - jest to wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy np. nieakceptowane pieszczoty, praktyki seksualne, seks z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia, krytykowanie zachowań seksualnych .

4. Przemoc ekonomiczna - jest to działanie mające na celu całkowite uzależnienie finansowe ofiary od sprawcy np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka.

5. Zaniedbanie – to ciągle niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

6. Cyberprzemoc (przemoc elektroniczna) - stosowanie przemocy poprzez: prześladowania, zastraszenia, nękanie, wyśmiewanie innych osób z wykorzystaniem internetu i narzędzi typu

elektronicznego takich jak: sms, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w internecie, portale społecznościowe i inne.

3. Cykle i fazy przemocy domowej

Dla zrozumienia dlaczego tak trudno osobom doświadczającym przemocy zmienić swoją sytuację ważne jest przyjrzenie się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc a ofiarą. Zdecydowana większość ofiar nie doświadcza przemocy w sposób ciągły. Przemoc ma bowiem cykliczny charakter. Obecność tych cykli lepiej wyjaśnia proces wiktylizacji osób doświadczających przemocy, a także pojawiający się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności.

W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania :

- 1. Faza narastania napięcia** (inaczej tworzenia i budowania napięcia) to pierwsza faza cyklu,
- 2. Faza gwałtownej przemocy** (inaczej wybuchu, incydentów bicia) to druga faza ; agresja w tej fazie może być zagrażająca dla zdrowia i życia ofiary, moment zakończenia aktu przemocy zależy wyłącznie od sprawcy i nie ma żadnego związku z zachowaniem „ofiary” (sygnały jej bólu i cierpienia nie wyciszają agresji),
- 3. Faza „miodowego miesiąca”** (inaczej uspokojenia i miłości) to trzecia faza w czasie, której sprawca między innymi często obiecuje, że już nigdy więcej nie skrzywdzi ofiary lub po prostu zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca; faza ta jest przemijająca i rozpoczyna się znowu faza narastania napięcia.

Faza „miodowego miesiąca” zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą ta faza jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu zazwyczaj jest gwałtowniejsza i za każdym razem narasta. Jeśli już raz doszło do użycia przemocy, będzie się ona powtarzać dopóki nie będzie przerwana, najczęściej przez interwencję z zewnątrz.

4. Rola stereotypów i przekonań

Stereotypy, które głęboko zapuszczają swoje korzenie i fałszują rzeczywistość są kolejną groźną pułapką. Przyjmowanie ich następuje ze szczególną łatwością, wtedy gdy nie napotykają żadnych przeciwstawnych sądów. Zniewalający wpływ ich powszechności

pochodzi także z sugestywnej mocy powtarzania, szczególnie gdy nie tylko słuchamy powtórzeń całego środowiska, ale i sami powtarzamy. Uwalnianie się od stereotypów utrudnione jest przez fakt, że fałszywe założenia są często przekonaniem charakterystycznymi dla całego środowiska lub danej epoki. Obejmują one różnorodne obszary codziennego życia, m.in. podział ról w domu, przywileje związane z płciąitp. Osobom żyjącym w środowisku, gdzie panuje przyzwolenie na wyzwiska i bicie jest o wiele trudniej przeciwstawić się takiemu traktowaniu niż tym, których otoczenie takich zachowań nie aprobuje.

Z punktu widzenia problemu przemocy za najgroźniejsze uważa się stereotypy:

1. *usprawiedliwiające przemoc* np. „ jak chłop baby nie bije to jej wątroba gnije”, „jak się ciebie nie będą bać, to się z ciebie będą śmiać”, „ tyłek nie szklanka.....”, „ mnie też bili i wyrosłem na porządnego człowieka”;
2. *przenoszące odpowiedzialność za przemoc na ofiary* np. „widziały gały co brały”, „sama sobie winna”, „ kobieta odpowiada za ognisko domowe ”;
3. *przekonania izolujące ofiary* np. „nie mów nikomu co się dzieje w domu”.

5. Mechanizmy przemocy

Syndrom wyuczonej bezradności - to bezradność, która pojawia się w wyniku nabytych doświadczeń. Zwykle osoba doznająca przemocy poszukuje pomocy dla siebie. (...) Często jednak okazuje się, że działania mające ją ochronić, nie skutkują i nie przynoszą oczekiwanych przez nią efektów. Ofiara nabiera przekonania, że cokolwiek zrobi, to i tak nie zmieni to jej sytuacji. Ma poczucie, że jest krzywdzona, źle traktowana, że sprawca nie powinien tak postępować, że znęcanie się nad członkiem rodziny jest przestępstwem, jednak nie jest w stanie zmotywować się do działania.

Zjawisko prania mózgu - to mechanizm polegający na systematycznym, świadomym i celowym oddziaływaniu na człowieka w celu zmiany jego przekonań, postaw, uczuć, potrzeb. Działanie służące temu, aby ofiara przemocy w rodzinie funkcjonowała zgodnie z życzeniem sprawcy. Konsekwencjami „prania mózgu” są m.in. utrata poczucia własnej wartości oraz podporządkowanie się sprawcy. Metody stosowane w „praniu mózgu” to: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody.

Zespół stresu pourazowego PTSD - to zaburzenia lękowe PTSD występują u ofiar napadów, gwałtów i innych traumatycznych wydarzeń, np. wojen, klęsk żywiołowych, wypadków drogowych. Dotyczą sytuacji, w których człowiek jest narażony na utratę zdrowia i życia. Nasilenie PTSD zależy od intensywności i czasu trwania traumy. Ponadto objawy PTSD są intensywniejsze u osób, które przeżyły traumę w wyniku aktywności człowieka (gwałt, przemoc domowa), niż u ofiar zjawisk naturalnych (powódź, huragan, wojna). Objawami PTSD są m.in. zaburzenia snu, drażliwość, wybuchy gniewu, złości, czujność, natarczywe wspomnienia, koszmary sennie.

Proces wiktylizacji - każdy „wchodząc” w związek z drugą osobą ma pewne wyobrażenia na temat swojego przyszłego życia, swojego małżeństwa, swojej rodziny. Akt przemocy burzy te wyobrażenia i wizję świata, partnera, siebie. Specjaliści nazywają to mianem burzenia utrwalonych przekonań. Osoba doznająca przemocy czuje rozpacz i ma poczucie krzywdy, często na tym etapie zaczyna szukać pomocy. Niestety zdarza się, że spotyka się z nieprawidłowymi reakcjami osób, z którymi dzieli się swoimi problemami i od których oczekuje pomocy i wsparcia. Takie zachowanie służb, które przejawia się bagatelizowaniem problemów czy obwinianiem ofiary nazywamy wtórnym zranieniem.

Syndrom sztokholmski - takim mianem określono mechanizm, który zaobserwowano u ofiar zamachu terrorystycznego w Sztokholmie. U osób przetrzymywanych przez terrorystów, a następnie uwolnionych przez policję pojawiły się reakcje, które większość obserwatorów uznała za irracjonalne. Otóż niedawni zakładnicy zaangażowali się w proces obrony swoich oprawców, zamiast żądać sprawiedliwości, czy nawet odwetu (co w tej sytuacji byłoby bardziej zrozumiałe). Jedną z ofiar tak związała się z terrorystą, iż zawarła z nim związek małżeński. W tej sytuacji można mówić o „patologicznej wdzięczności” za to, co zamachowiec mógł zrobić, a w rezultacie tego nie uczynił. Mógł zabić, a tego nie zrobił. Był panem ich życia i śmierci i darował im to życie, więc tylko dzięki niemu żyją. Podobny mechanizm obronny pojawia się u ofiar przemocy domowej. Są one wdzięczne sprawcom za drobne przywileje, które jeszcze mają, za „miodowe miesiące”, za chwile spokoju i namiastkę uczucia, a czasem nawet za to, że żyją.

Mechanizm „psychologicznej pułapki”- osoba doznająca przemocy nie jest w stanie zrezygnować ze związku, w co tak dużo zainwestowała czasu, zapału, energii. Budzi

zdziwienie fakt, że trwa ona w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana i nie respektuje się jej praw. Ciągłe żyje nadzieją, że będzie lepiej. Dlatego też inwestuje w ten związek. Obwiniając siebie za całe zło, wierzy, że jeśli bardziej się postara, to będzie lepiej. Ma poczucie, że zależy to właśnie od niej. Im więcej się stara i wkłada w to działanie więcej energii, tym trudniej jej zrezygnować.

6. Skutki przemocy

Przemoc może spowodować oprócz szkód fizycznych również trwałe i rozległe następstwa w psychice człowieka. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy tj. najczęściej dzieci. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie w sytuacjach z elementami agresji, zmniejszają opór przed agresywnym zachowaniem, zaburzają poglądy na rozwiązywanie konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowania. Olbrzymie koszty przemocy domowej ponoszą zarówno jednostki, jak i społeczeństwo. Są to także koszty ekonomiczne, związane ze świadczeniami medycznymi dla jej ofiar.

7.Procedura „Niebieskiej Karty” jako przykład łączenia kompetencji różnych służb

„Niebieskie Karty” to procedura interwencji wobec przemocy domowej, która składa się z odpowiedniej dokumentacji i sposobu postępowania w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia występowania przemocy. Obowiązuje ona w policji od 1998 roku, w pomocy społecznej od 2004 roku. Wypełniony formularz Niebieskiej Karty ma na celu skuteczność działań wobec osób doznających przemocy domowej i dobro tych osób, w szczególności małoletnich.

Głównym celem „Niebieskich Kart” jest rozpoznawanie przemocy i usprawnienie pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym, ale też tworzenie warunków do systemowego, interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną. Podstawą skuteczności procedury i oferowanej pomocy jest współpraca przedstawicieli różnych służb na rzecz osób doznających i stosujących przemoc domową.

Każda z tych służb ma w swoich ustawowych zapisach możliwość i obowiązek korzystania z pomocy innych osób, instytucji i organizacji, a także podejmowania współpracy, gdy

zostanie o to poproszona. W przypadku przemocy domowej działania indywidualne nie przynoszą pożądanych efektów.

Dokumentacja „Niebieskie Karty” dla poszczególnych służb różni się, choć założenia i cele procedury są wspólne. Różnice wynikają z tego, że każda z w/w instytucji ma określone kompetencje i możliwości. Zbiera informacje dostosowane do specyfiki pomocy jakiej może udzielić. Po zebraniu informacji, ustalany jest plan działania, a kolejnym krokiem jest włączenie do procesu pomagania przedstawicieli innych służb.

III. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY DOMOWEJ

1. Skala problemu w aspekcie ogólnopolskim

Według informacji Biura Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji w 2022 roku policjanci wypełnili ogółem 61 645 formularzy Niebieskiej Karty -A, Liczba wypełnionych formularzy Niebieskiej Karty -A była 4,5% mniejsza w stosunku do 2021r (64 250).

Z powyższego wynika, że w 2022 roku nastąpił spadek liczby wypełnionych przez Policję formularzy wszczynających procedurę „Niebieskiej Karty” w stosunku do 2021 roku

Analizując dane za 2022 rok należy stwierdzić, że podobnie jak w latach ubiegłych zdecydowanie większą liczbę formularzy „Niebieska Karta” – A policjanci wypełnili na terenach miejskich niż wiejskich. Różnica wyniosła 8 557 formularzy.

Analiza danych statystycznych daje podstawę do stwierdzenia, że w 2022 roku największą grupę osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie stanowią kobiety (52 695 osób), co stanowiło 85,48% ogółu ofiar przemocy domowej. W dalszej kolejności pozostają osoby małoletnie oraz mężczyźni.

Wśród kobiet, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie zdecydowaną większość stanowią osoby w wieku do 65 roku życia (46 657 kobiet, wobec 6 038 kobiet powyżej 66 roku życia). Kobiety w wieku do 65 roku życia stanowią, 88,54% ogólnej liczby kobiet dotkniętych przemocą w rodzinie.

W 2022 roku odnotowano 8 714 mężczyzn, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięci przemocą w rodzinie. 80,22% tej grupy (6 990 osób) stanowią mężczyźni w wieku do 65 roku życia, zaś 19,78 (1724 osoby) powyżej 66 lat. Ogólna liczba osób małoletnich, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie w 2022 roku wyniosła 10 982 z czego 5 540 to dziewczęta a 5 442 to chłopcy.

W kategorii mężczyzn, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie w 2022 roku odnotowano liczbę 57 795. W roku 2021 odnotowano ich 61 340. Dało to spadek w odniesieniu do 2022 roku o 5,78% .

Z powyższych danych wynika, że w 2022 roku dominującą grupą osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową są mężczyźni. Mężczyźni stanowią 90,40% ogółu tego rodzaju osób. Kolejną w zakresie liczebności grupą są kobiety, które stanowią 9,12% ogólnej liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową.

Z analizy danych statystycznych gromadzonych przez Policję wynika, iż większość osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową, działa będąc pod wpływem alkoholu (31 807 osób), w tym kobiet: 1872, mężczyzn: 29 901 oraz nieletnich: 34. Wśród osób doprowadzonych do izb wytrzeźwień lub innych tego typu placówek w 2022r. znajdowało się 4 138 mężczyzn, 252 kobiety oraz 8 osób nieletnich.

Celem zapewnienia bezpieczeństwa dziecka, wobec którego istniało podejrzenie, że jest dotknięte przemocą, w 2022r. policja podjęła reakcję w postaci umieszczenia go w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W 2022 roku odnotowano 566 takich przypadków na terenie całego kraju.

2. Skala problemu na terenie województwa podkarpackiego

Przemoc jest zjawiskiem coraz bardziej powszechnym. Wyrazem zwiększającej się skali tego negatywnego zjawiska społecznego są raporty policyjne z przeprowadzonych interwencji domowych. Także dane pochodzące z ośrodków pomocy społecznej a pozyskane z Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie potwierdzają narastającą tendencję występowania i ujawniania zjawiska przemocy domowej.

Według danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie liczba interwencji w sprawach związanych ze stosowaniem przemocy domowej na terenie województwa podkarpackiego jest wysoka.

W latach 2022-2023 podkarpacky policjanci podejmowali ponad 30 tys. interwencji domowych, jedna na pięć dotyczyła przemocy w rodzinie (ponad 5 tys.). Największą grupę pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej stanowią kobiety zarówno w 2022 jak i 2023 roku. Prawie 2 tys. pokrzywdzonych to dzieci do 13 roku życia. Ofiarami przemocy domowej padają także mężczyźni. W 2023 roku stanowili oni ponad tysiąc pokrzywdzonych. Jednak to mężczyźni są głównymi sprawcami przemocy domowej. W ubiegłym roku na 5 585

sprawców, 5 219 to właśnie mężczyźni. Ponad 4 tys. sprawców skrzywdziło swoje rodziny będąc pod wpływem alkoholu.

W 2022 roku, w ramach realizacji procedury „Niebieskie Karty” liczba sprawców przemocy domowej dokonujących przestępstw pod wpływem alkoholu wyniosła 2 768, zaś w 2023 roku wyniosła 2 357.

Powyższe dane wskazują tendencje wzrostową zjawiska przemocy domowej. Ze względu na interwencyjny charakter działań Policji wypełnia ona o wiele więcej Niebieskich Kart niż ośrodki pomocy społecznej – w celu pełnej i profesjonalnej pomocy rodzinom zagrożonym przemocą niezbędne jest nawiązywanie współpracy i wymiana informacji między służbami i instytucjami.

3. Skala problemu w gminie Dębica

W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań niezbędne jest dokonanie analizy problemów społecznych w gminie z uwzględnieniem problemu przemocy domowej. Gminę Dębica zamieszkuje 25 576 mieszkańców w tym 12 630 mężczyzn i 12 946 kobiet. Najwięcej ludności jest w wieku produkcyjnym a najmniej powyżej 60 r. życia.

Z danych Centrum Usług Społecznych Gminy Dębica wynika, że przemoc jest problemem trudnym do zbadania, ponieważ agresja ze strony najbliższych jest wstydliwie ukrywaną tajemnicą i rzadko kiedy wychodzi poza rodzinę.

W roku 2023 zanotowano 41 przypadków przemocy domowej zgłoszone do CUS Gminy Dębica. Rodziny te zostały objęte wsparciem i wieloaspektową pomocą. Można uznać, że przemoc w rodzinach na terenie gminy nie jest zjawiskiem marginalnym. Problem ten w ostatnich latach znajduje się na porównywalnym poziomie, stąd potrzeba dalszego rozpoznania i jego rozwiązywania, organizowanie pomocy osobom pokrzywdzonym a także zapobieganie rozwojowi.

Ze statystyk policyjnych wynika, że na terenie gminy w roku 2021 przeprowadzonych zostało 332 interwencji domowych, w 2022 roku 266, natomiast w 2023 roku przeprowadzono 248 interwencji domowych.

Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w 2021r. było 13 zgłoszeń, z czego 3 wniosków skierowano do Sądu Rejonowego w Dębicy celem leczenia odwykowego. W 2022r. było 22 zgłoszenia, z czego 3 skierowano do sądu. W roku 2023r. było 17 zgłoszeń .

Ze wsparcia Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Dębicy w 2022 roku z terenu gminy Dębica skorzystało 13 osób doświadczających przemocy natomiast w 2023 roku 10 osób będących ofiarami przemocy. W OIK-u z roku na rok wzrasta liczba osób zgłaszających się z problemem przemocy najczęściej są to kobiety i dzieci, a sprawcami zazwyczaj są mężczyźni, w większości przypadków uzależnieni od alkoholu.

Ze świadczeń pomocy społecznej w 2021 roku skorzystało 1204- osób, w 2022 roku – 1091 osób, w 2023 roku – 1066 osób.

Liczba osób bezrobotnych z Gminy Dębica zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Dębicy na dzień 31 grudnia 2022 roku wynosiła 443 osób, w tym jest 274 kobiety i 169 mężczyzn. Natomiast liczba osób bezrobotnych na dzień 31.12.2023r. wynosiła 460, w tym 266 kobiet i 194 mężczyzn.

Trudno jest w sposób jednoznaczny określić wielkość zjawiska przemocy na terenie gminy w związku z występowaniem przemocy ukrytej, czyli toczącej się w rodzinie czy w szkole, ale nieujętej w statystykach z powodu braku wiedzy na temat jej występowania.

V. ANALIZA SWOT

Nazwa **SWOT** jest akronimem słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu).

Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją.

Jest ona oparta na schemacie klasyfikacji dzielącym wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i przyszłą pozycję organizacji, na:

- zewnętrzne w stosunku do organizacji i mające charakter uwarunkowań wewnętrznych
- wywierające negatywny wpływ na organizacje i mające oddziaływanie pozytywne

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają cztery kategorie czynników:

- 1) **Zewnętrzne pozytywne – szanse**, czyli zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane stają się impulsem rozwoju oraz osłabiają zagrożenia, uwarunkowania wpływające lub mogące wpływać pozytywnie na realizację celów, umożliwiające eliminowanie słabości, wzmacnianie sił, uruchamianie nowych kierunków rozwoju.
- 2) **Zewnętrzne negatywne – zagrożenia**, czyli te wszystkie czynniki, które postrzegane są jako bariery dla rozwoju, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie

zagrożeń ma destrukcyjny wpływ na rozwój organizacji lub powodzenie inwestycji. Jednocześnie nie pozwala na pełne wykorzystanie szans i mocnych stron.

- 3) **Wewnętrzne pozytywne – mocne strony**, czyli atuty organizacji, jej/ich walory, mające lub mogące mieć wpływ na sytuację społeczną, tworzące podstawy do rozwoju i wprowadzania rozwiązań z obszaru polityki społecznej, w tym przeciwdziałania przemocy.
- 4) **Wewnętrzne negatywne – słabe strony**, to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji, wewnętrzne czynniki mające lub mogące mieć negatywny wpływ na sytuację społeczną, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń z obszaru polityki społecznej.

Analizę SWOT przeprowadzono w oparciu o dostępne dane na temat mocnych i słabych stron istniejącego na terenie Gminy Dębica systemu pomocy dla ofiar i sprawców przemocy domowej, dostępnego zaplecza oraz stosowanych procedur.

1. WEWNĘTRZNE POZYTYWNE - MOCNE STRONY

- mobilność i elastyczność działania kadr jednostek gminnych
- znajomość problemu i dobrze działające służby zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin z problemami
- znajomość zagrożeń wynikających z problemów rodzin dysfunkcyjnych
- poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym,
- dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych,
- dobra współpraca służb i instytucji na terenie gminy oraz poza nią,
- otwartość i chęć współpracy specjalistów,
- istnienie sprawdzonych procedur (Niebieskie Karty)
- silne więzi rodzinne,
- chęć zmiany i wyjścia z kryzysu.
- strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dębica na lata 2021-2025
- istniejące zaplecze instytucjonalne m.in.: świetlice środowiskowe, kluby seniora, OIK, PCPR, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Prokuratura, Sąd Rodzinny, kuratorzy sądowi, parafie, Zakłady Opieki Zdrowotnej, placówki oświatowo-wychowawcze, organizacje pozarządowe

2. WEWNĘTRZNE NEGATYWNE - SŁABE STRONY

- niewystarczająca infrastruktura socjalna gminy,
- brak wypracowanych systemów wspomaganie działań profilaktycznych,
- brak spójnego systemu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodzin zagrożonych przemocą (prokuratura, policja, sądy, pomoc społeczna):
 - słaby przepływ informacji,
 - niedopracowane, nie działające optymalnie procedury,
- niedostateczna liczba specjalistycznej kadry,
- niedostateczna wiedza o wzajemnych kompetencjach i zapleczu,
- niedostateczne wykorzystanie przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości już istniejących przepisów prawnych (np. zakaz zbliżania się do ofiary, zobowiązanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych),
- brak warunków do wykonania egzekucji kary wobec sprawców przemy (brak pomieszczeń tymczasowych w zasobach gminy Dębica),
- zbyt mała ilość programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemy (oświata, służba zdrowia),
- koncentracja na przemy pomiędzy dorosłymi, a niedostateczne zauważanie przemy wobec dziecka i jego sytuacji w rodzinie,
- niski poziom świadomości społecznej na temat przemy domowej i jej konsekwencji i wynikająca z tego bierność i tolerancja społeczna dla tego zjawiska,
- niedostateczna wiedza na temat przemy w rodzinie wśród pracowników oświaty i służby zdrowia.

3. ZEWNĘTRZNE POZYTYWNE – SZANSE

- wypracowanie procedury interweniowania w sytuacji przemy domowej i stosowania procedury „Niebieskiej Karty”
- duże doświadczenie odnośnie przemy domowej osób pracujących w zespołach interdyscyplinarnych.
- przeszkolona kadra pomocy społecznej, policji, pedagogów w zakresie podejmowania interwencji kryzysowej, w tym wobec problemów przemy domowej
- dobrze rozwinięta sieć instytucji działających w zakresie przeciwdziałania przemy domowej i dobrze rozpoznane przez nich lokalne środowisko
- funkcjonujące ogólnopolskie Telefony Zaufania,

- większe możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na finansowanie działań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej, m.in. na poszerzenie i tworzenie zaplecza, profesjonalne szkolenie kadry,
- zwiększająca się świadomość społeczna na temat zjawiska przemocy domowej,
- przychylność władz samorządowych i lokalnych mediów,
- gotowość do współpracy służb, instytucji i organizacji pozarządowych.

4. ZEWNĘTRZNE NEGATYWNE – ZAGROŻENIA

- trudności z rozpoznawaniem zjawiska przemocy, mylenie konfliktów w rodzinie z problemem przemocy
- mała (niewystarczająca) wiedza interdyscyplinarna nt. zjawiska przemocy i mała świadomość problemu (wśród osób i instytucji, które powinny reagować w sytuacji przemocy domowej np.: służba zdrowia, środowisko sąsiedzkie itp.),
- nadal funkcjonujące w społeczeństwie mity, przekonania i stereotypy na temat przemocy domowej,
- poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc
- negatywne wzorce zachowań społecznych
- problemy alkoholowe członków rodzin
- ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy i niechęć do współpracy
- mała przejrzystość zasad finansowania działalności różnych instytucji i organizacji pomocowych.
- brak jednolitej metodologii zbierania danych nt. przemocy domowej, co skutkuje niepełną diagnozą i niewystarczającym rozeznaniem potrzeb,
- występowanie sprzeczności pomiędzy istniejącymi przepisami prawa, a możliwością ich wykonania w praktyce przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości,
- niski poziom wiedzy społecznej nt. istniejącego zaplecza i możliwości korzystania z pomocy,
- niewystarczające środki finansowe na kontynuowanie programów korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową

VI. OCENA SYTUACJI ZWIĄZANEJ ZE ZJAWISKIEM PRZEMOCY

Zjawisko przemocy domowej obok problematyki uzależnień wymaga podjęcia szczególnych działań profilaktycznych. Działania te muszą być skierowane do ogółu populacji, ale przede wszystkim do osób bezpośrednio dotkniętych problemem przemocy domowej. Podobnie jak w latach ubiegłych działalność profilaktyczna, a także diagnostyczna i interwencyjna realizowana była między innymi w ramach zadań Ośrodka Pomocy Społecznej i Wsparcia Rodziny, Zespołu Interdyscyplinarnego, Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uwikłanych w Przemoc Domową, Komendę Powiatową Policji oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wiele ofiar działa nieświadomie, na podstawie stereotypów, schematów myślowych, powielanych z pokolenia na pokolenie, należą do nich: chęć zachowania pozorów dobrej rodziny, wstyd przed rodziną i sąsiadami, przekonanie, że tak ma być, wyniesione z domu rodzinnego przekonanie, że można sobie z tym poradzić we własnym zakresie, brak wiary w pomoc ludzi i instytucji, obawa przed wzrostem przemocy, jako kary za jej ujawnienie, obawa przed pozostaniem bez środków do życia, po ujawnieniu faktu przemocy. Zachowania ofiar bywają często niezrozumiałe, zniechęcają do pomagania im. Poczyszczającym jest jednak fakt, iż o przemocy domowej mówi się coraz częściej. Powstaje wiele kampanii społecznych przeciw przemocy domowej nagłaśniających to zjawisko poprzez organizowanie konferencji na temat zjawiska przemocy domowej, plakaty, ulotki, spotkania z osobami doznającymi przemocy, prelekcje w szkołach, prelekcje dla osób starszych, prelekcje na kursach przedmażeńskich organizowanie grup wsparcia dla osób doznających przemocy, wsparcie psychologiczne, prawne. Działania podejmuje się również wobec sprawców przemocy. Celem zabiegów terapeutycznych jest w tym przypadku uświadomienie negatywnych konsekwencji dotychczasowego postępowania i dla dobra funkcjonowania rodziny nakłonienie sprawcy przemocy do zmiany zachowania. Pomimo podejmowanych interwencji niewielu sprawców przemocy zgłasza się do programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc. Z analizy przedstawionych danych należy przypuszczać, że rzeczywista liczba osób i rodzin dotkniętych przemocą jest znacznie wyższa niż wskazują na to statystyki. Ofiary przemocy często przez wiele lat ukrywają swój problem, dlatego trudno jest określić dokładną skalę zjawiska przemocy. Obecnie podejmowane na terenie Gminy Dębica

działania są niewystarczające, aby skutecznie przeciwdziałać przemocy domowej, zarówno w zakresie rozpoznawania, zapobiegania, jak i efektywnego radzenia sobie z nią i jej skutkami. Dlatego należy podać nowe wyzwania, aby skuteczniej zapobiec problemowi przemocy domowej. Przemoc dotyka nie tylko tych, którzy bezpośrednio jej doznają. Dzieci wychowywane w rodzinie, w której jeden z rodziców stosuje przemoc wobec drugiego rodzica, nie mają zaspokojonej podstawowej potrzeby psychologicznej, jaką jest potrzeba bezpieczeństwa. Przeżywają też wiele negatywnych uczuć: lęk, wstyd, poczucie winy. To sprawia, że często występują u nich zaburzenia emocjonalne i zaburzenia zachowania. Część dzieci, zwłaszcza chłopców, identyfikuje się ze sprawcą i zaczyna się zachowywać agresywnie wobec innych ludzi - zarówno rówieśników jak i dorosłych. W taki sposób krąg osób, pośrednio dotkniętych skutkami przemocy domowej, rozszerza się na osoby obce. Dorośli, którzy jako dzieci doświadczali przemocy, często mają trudności z funkcjonowaniem w roli rodzica, a to sprawia, że ich dzieci mogą mieć problemy. Tak, więc krąg osób pośrednio dotkniętych przemocą rozszerza się też na następne pokolenia. Nawet, jeśli dziecko nie dozna żadnego obrażenia fizycznego, a jest świadkiem przemocy, ma to ogromny wpływ na jego słabą psychikę. W zależności od tego, w jakim wieku i przez jak długi okres dziecko było świadkiem przemocy, wywiera to znaczny wpływ na sferę emocjonalną, behawioralną, i poznawczą.

VII. PROGRAM

Program Przeciwdziałania Przemocy Gminy Dębica ma charakter długofalowy. Działania Programu obejmują lata 2024–2028. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania Programu mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom, ponieważ ich główną funkcję stanowi wspieranie rodziny.

1. Adresaci programu

- rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy
- rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy
- przedstawiciele instytucji i służb pracujący z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą

2. Cele programu

Celem Programu jest:

- 1) zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej na terenie Gminy Dębica
- 2) zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc domową,
- 3) zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy domowej.

Cele ogólne będą realizowane przez:

- 1) budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
- 2) diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy Dębica
- 3) podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy domowej,
- 4) udzielanie pomocy ofiarom przemocy domowej,
- 5) oddziaływanie na sprawców przemocy domowej.

3. Założenia Programu

Realizacja celów Programu zakłada:

- 1) uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy domowej,
- 2) promowanie modelu rodziny wolnego od przemocy,
- 3) edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy domowej,
- 4) działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

4. Podstawowe zadania Programu

Lp.	ZADANIE	OPIS ZADANIA
1.	Powołanie Zespołu Interdyscyplinarnego	Zespół powołany został przez Wójta Gminy Dębica zgodnie z uchwałą Rady Gminy Dębica w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania
2.	Rozwijanie społecznej wrażliwości i świadomości na temat zjawiska przemocy domowej	- Organizowanie oraz współuczestnictwo w ogólnopolskich kampaniach społecznych oraz przedsięwzięciach edukacji społecznej, uwrażliwiających i podnoszących świadomość społeczną na temat zjawiska przemocy domowej i przeciwdziałania mu, promując wartości rodzinne, relacje oparte na konstruktywnych formach rozwiązywania konfliktów i metody wychowawcze wykluczające używanie przemocy. Upowszechnianie informacji o naturze problemu przemocy domowej, jej atrybutach, formach, czynnikach ryzyka, możliwościach

		ochrony i przeciwdziałania przemocy oraz możliwościach uzyskania pomocy
3.	Prowadzenie zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	<ul style="list-style-type: none"> - Podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą mających na celu zapobieganie zjawisku - Diagnozowanie problemu przemocy domowej - Inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową - Opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach - Inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc domową - Monitorowanie sytuacji rodzin, w których istnieje zagrożenie wystąpienia przemocy oraz rodzin, w których dochodzi do przemocy - Prowadzenie dokumentacji działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań
4.	Realizacja programu ochrony ofiar przemocy domowej.	<ul style="list-style-type: none"> - Kierowanie ofiar przemocy do rady prawnego Urzędu Gminy - Określenie sposobu rozwiązania problemów związanych z przemocą dotyczących indywidualnych środowisk. - Współpraca z instytucjami: PCPR, OIK, GKRPA - Praca socjalna z osobami doznającymi przemocy - Praca, rozmowy ze sprawcami przemocy - Kierowanie do OIK
5.	Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej.	<ul style="list-style-type: none"> - Systematyczne szkolenia wszystkich przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc, w tym szkolenia z zakresu diagnozowania przemocy domowej, realizacji procedury Niebieskiej Karty - szkolenia resortowe i wspólne szkolenia służb, udział w konferencjach tematycznych
6.	Zmiana postawy mieszkańców wobec przemocy domowej poprzez działania informacyjno-edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> - Rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych (broszur, ulotek, plakatów itp.) o tematyce przemocy wśród lokalnej społeczności - Dostarczenie informacji o instytucjach udzielających pomocy ofiarom przemocy - Umieszczenie informacji na stronie internetowej UG w Dębicy, przygotowanie artykułu do lokalnej gazety

		- Przekazywanie informacji podczas zebrań wiejskich, spotkań rodziców uczniów w szkołach i przedszkolach
7.	Działalność punktu informacyjno-konsultacyjnego	-Dyżury/spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego - Praca specjalistów w zakresie diagnozy i pomocy osobom/ rodzinom.

V. Zasoby instytucjonalne

ZASOBY INSTYTUCJONALNE	OBSZAR DZIAŁANIA
CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE DĘBICA	<ul style="list-style-type: none"> - wczesna diagnoza. - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym. - udział w pracach grup diagnostyczno-pomocowych. - udzielania wsparcia finansowego, prawnego i psychologicznego. - monitoring rodzin objętych procedurą NK.
ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY	<ul style="list-style-type: none"> - diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym - inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc. - opracowanie gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej - powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych (przewodniczący lub z-ca ZI) w związku z procedurą NK. - monitorowanie procedury NK - rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym - kierowanie osób stosujących przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową - współpraca z CUS Gminy Dębica
PUNKT KONSULTACYJNY DLA OSÓB UWIKŁANYCH W PRZEMOC DOMOWĄ	<ul style="list-style-type: none"> - poradnictwo i wsparcie dla osób doznających przemocy oraz członków ich rodzin. - rozmowy edukacyjne ze sprawcami przemocy.

GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	<ul style="list-style-type: none"> - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym. - udział w pracach grup diagnostyczno-pomocowych. - kierowanie na badania przez biegłych. - motywowanie oraz zobowiązanie osób z problemem alkoholowym do podjęcia leczenia odwykowego. - kierowanie wniosków do Sądu o przymusowe leczenie odwykowe.
KOMISARIAT POLICJI	<ul style="list-style-type: none"> - interwencje domowe. - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym. - udział w pracach grup diagnostyczno-pomocowych. - udzielanie informacji o możliwości uzyskania wsparcia. - zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy. - monitoring rodzin objętych procedurą NK
PROKURATURA	<ul style="list-style-type: none"> - współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym - kierowanie spraw do Sądu - stosowanie przez prokuratora oraz występowanie do sądu o zastosowanie wobec osoby stosującej przemoc domową środków zapobiegawczych, w szczególności w przedmiocie dozoru policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, a także nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, ewentualnie tymczasowego aresztowania, - występowanie do Sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc domową środków karnych lub probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, - kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, - opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym
SĄD REJONOWY	<ul style="list-style-type: none"> -współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym - udział kuratorów sądowych w pracach grup diagnostyczno-pomocowych - wydanie wyroków skazujących dla sprawców przemocy
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	<ul style="list-style-type: none"> - udział członka w posiedzeniu Zespołu Interdyscyplinarnego - powoływanie członka do udziału w grupach

	<p>diagnostyczno-pomocowych</p> <ul style="list-style-type: none"> - zgłaszanie sytuacji występowania zjawiska przemocy
SYSTEM OŚWIATY	<ul style="list-style-type: none"> - wczesna diagnoza. - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - realizowanie programów w zakresie profilaktyki i prewencji przemocy. - podejmowanie działań o charakterze edukacyjno - informacyjnym z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej - udział w grupach diagnostyczno-pomocowych
SŁUŻBA ZDROWIA	<ul style="list-style-type: none"> - wczesna diagnoza. - wszczęcie procedury „Niebieska Karta”. - przeprowadzenie badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie.

VI. Zasoby ludzkie

W zakresie realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej Gmina Dębica dysponuje kadrą zawodowo zajmującą się problemem przemocy domowej, do których należą m.in. są to:

- specjalista terapii uzależnień,
- psychologowie i pedagodzy,
- funkcjonariusze policji, dzielnicowi,
- kuratorzy zawodowi oraz społeczni,
- konsultant Punktu Konsultacyjnego,
- pracownicy socjalni,
- lekarze pierwszego kontaktu,
- pielęgniarki środowiskowe i szkolne,
- członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- członkowie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego

VII. Źródła finansowania

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Dębica, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

VIII. Monitoring i ewaluacja

Monitorowaniem i ewaluacją prowadzonych działań ujętych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej w Gminie Dębica na lata 2024 – 2028 zajmuje się Centrum Usług Gminy Dębica w porozumieniu z Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Gminie Dębica.

Monitorowanie realizacji Gminnego Programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację.

Ewaluacja Programu będzie odbywać się na bieżąco, równoległe trwać będzie proces jego monitorowania. Każdego roku do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy Zespół Interdyscyplinarny wraz z Centrum Usług Społecznych sporządzać będzie raport zawierający dane zgromadzone w procesie ewaluacji i monitoringu.

Ewaluacja pozwoli na:

- dostosowanie form wsparcia do potrzeb i problemów istniejących w Gminie Dębica,
- zwiększenie dostępności działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Sprawozdania z realizacji Programu podmioty będą składać corocznie do Centrum Usług Społecznych Gminy Dębica. Ewaluację Programu prowadzić będzie Centrum Usług Społecznych Gminy Dębica we współpracy z wszystkimi instytucjami realizującymi Program.

Zakończenie:

Świadomość istnienia przemocy domowej przy powszechnym pragnieniu, by świat widzieć jako miejsce panowania sprawiedliwości i porządku, w którym dom i rodzina jest ostoją bezpieczeństwa, powoduje poczucie frustracji. Kluczem do rozumienia pomagania ofiarom przemocy zdaje się być słowo „moc”. Jest ono częścią dwóch podstawowych pojęć: przemoc i pomoc. Przemoc można rozumieć jako działanie, które upośledza ostatecznie moc ofiary. Akt pomagania jest działaniem zmierzającym do odbudowania konstruktywnej mocy osobistej i kompetencji ofiary przemocy. Takie intencje towarzyszyły w opracowaniu tego Programu i będą przyświecać podejmowaniu interdyscyplinarnych, systemowych działań podczas jego realizacji.